

היום, באמצע המאה העשרים, מתגבש המושג „לוגיטיקה” בצבאות החדשים כמושג היסוד, החולש לא-במעט על מגמות התפתחותם, משפיע על ארגונם ועל אורחי-אימונם ומשתלב שילוב חיוני בחיי-המשק הכלכליים של המדינות המקיימות צבא משלהן.

מושג אחר, שצץ ועלה על במת ההיסטוריה בת-זמננו, הוא המושג של „עמים מתפתחים”. כיום מקיף הוא, בודאי, כמחצית פני כדור-הארץ, או אף למעלה מזה (להוציא, מצד אחד, עמים, שנחשבים כבר ל„מפותחים” — ומצד אחר אולי אחדים, מעטים-מאוד, שמוקדם עדיין לכנותם „מתפתחים”).

אין, כמובן, כל קשר אורגני או סיבתי בין שני מושגים אלה. אך יש להם נקודת-מפגש, העשויה למלא תפקיד חיוני בחייה ובאפשרויותיה של אומה מתפתחת; ואין צורך לומר, שהיא קובעת במידה מרחיקה-לכת את טיבו, דמותו ואפשרויותיו של צבאה.

זהו נושא נכבד ונרחב, אשר טרם היה הסיפק ללמדו במלואו — ואולי טרם נצטבר נסיון מספיק, שיאפשר „סיכומים אחרונים” והסקת מסקנות סופיות. אך אין זה כלל מוקדם להציץ הצצה ראשונה לתוכו. ישראל — הריהי, אליבא דכל הדעות, „מדינה מתפתחת”; קצב התפתחותה, שהינו מהיר למדי לעומת מדינות צעירות אחרות, אינו צריך להעלים מעינינו את עובדת שותפות-היסוד שבין בעיותיה וגורלה-היא לבין אלו של שאר המדינות החדשות והמשתחררות. ודאי שיש לישראל ענין במהותו ואופיו של „מפגש” זה שבין גורם-יסוד צבאי-כלכלי-טכני לבין זרם ההתפתחות המדינית-לאומית בת-זמננו.

במאמר הזה מוצגות בחינות שונות של הבעיה; בחוברת הבאה יובאו קטעי-המחשה. כאמור, טרם הבשיל הזמן ליותר מאשר „הצעות ראשונות” לתוך נושא זה. אך הענין שבהצעות כאלו מסתבר מיד מסקירתו של אל"מ צ. אלון.

התחלה קשה

ארגון הלוגיטיקה בצבאות עמים מתפתחים

אל"מ צ. אלון

הגדרה פשטנית (שנדאי אינה מדויקת כל-צורכה) — כעמים שזכו לעצמאות בתקופה שלאחר מלחמת-העולם השנייה. מה הם איפוא הגורמים המשפיעים העיקריים בצבאות של עמים-מתפתחים אלה? ומה הן בעיות-היסוד שלהם?

ירושת הקולוניאליזם

לא היתה אחידות במדיניות של המעצמות הקולוניאליות כלפי מושבותיהן, ויש שהיה שוני בין מושבה למושבה של אותה מעצמה עצמה. בדרך-כלל אפשר לומר, כי במידה שמעצמות קולוניאליות פיתחו במושבותיהן צבאות מבני-המקום, הרי החזיקום ברמה כזאת, שלא יהיו סכנה לשליטתן. על-כן לא פיתחו מסגרות של עוצבות גדולות, לא נתנו לבני-הארץ להגיע לדרגות גבוהות, לא הכשירום כקציני-מטה וכו'. למרות זאת, הטביעו המעצמות הקולוניאליות חותם עמוק על מושבותיהן; ובמקרים רבים השאירו אחריהן מסורת של ארגון, שיטות-לחימה וסגנון — דבר המורגש כיום היטב בכל הצבאות של העמים המתפתחים. המבקר באחד מצבאות חדשים אלה

קשה לכרוך בנשימה אחת את כל „העמים המתפתחים”; במקרים רבים אופיים ובעיותיהם שונים לחלוטין. מה, למשל, הדמיון שבין פפיסתאן ובין סומאלי, פרט להיותן ארצות מוסלמיות? מה המשותף למצרים ולקונגו, פרט לעובדה הגיאוגרפית של הימצאותן באפריקה? אופי העמים שונה, צבאותיהם שונים ובעיותיהם שונות.

גם ברקעם הצבאי נבדלים העמים-המתפתחים זה מזה: יש שהתחילו לבנות את צבאותיהם לא מכבר, והתחילו מ„אלף”; ויש שעברם הצבאי תחילתו אף לפני השגת העצמאות — אם כלוחמי גריליה נגד המעצמה הקולוניאלית ואם כגייסות-עזר סדירים, במסגרת צבאותיהן של המעצמות (בעיקר במלחמת-העולם השנייה).

אך גם אם קשה לעשות הכללות, ניתן בכל זאת למצוא גורמי-יסוד, המשותפים לרובם המכריע של צבאות הארצות המתפתחות.

כידוע, לעצם המושג „עמים מתפתחים” — ישנן הגדרות שונות. לנחות הדיון, נגדיר כאן את מושג „העמים המתפתחים”

הנייפנימי, יחס לאוכלוסיה המקומית, ועוד — כל אלה טעונות כנראה שינוי יסודי.

שינוי כזה במנטליות כרוך בקשיים ניכרים לקצונה המקומית. השינוי מחייב לרוב ויתור על מידה רבה של שררה ועל הפער הבולט הקיים ברמת החיים.

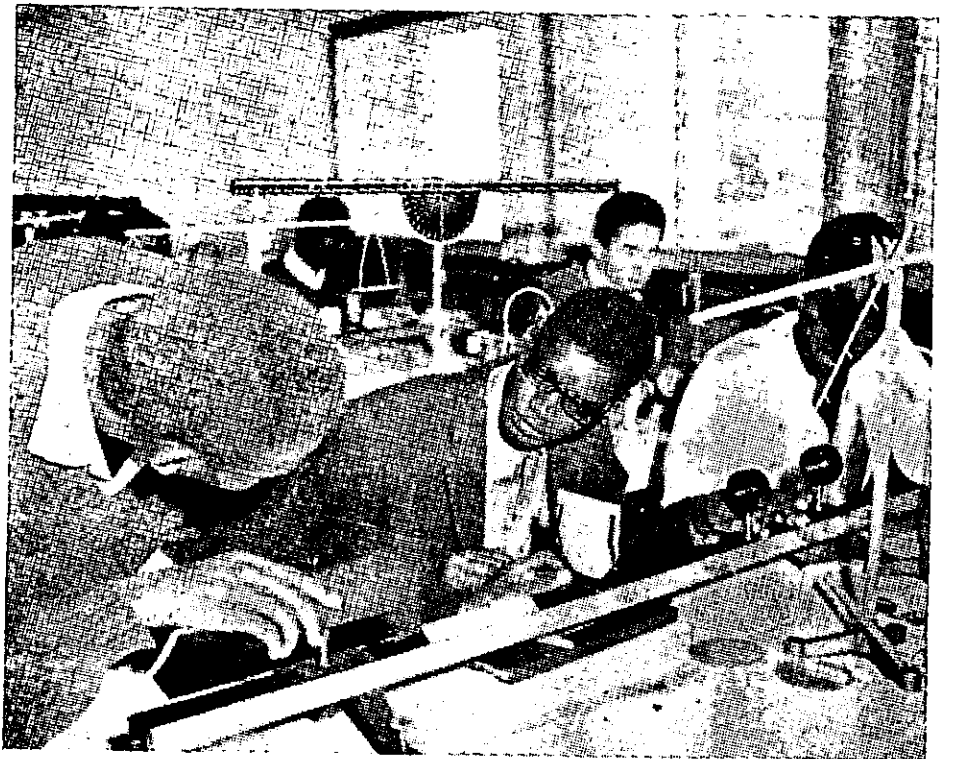
אכן, לא כל צבא ירש ירושה דומה. יש ארצות, שלא ירשו כמעט דבר מן המעצמות הקולוניאליות. לעומתן, ארצות כגון הודו (ובאותה מידה גם פפיסתאן), או ישראל, הצליחו, אגב השתתפותן במלחמת-העולם השניה, ליצור לעצמן גרעין פיקודי, שלמד, לפחות בדרגים הבינוניים, לחימה חדשה מהי ורכשו חיסון-לחימה לגייסותיהן. ישראל התנסה אף בהקמת מסגרות צבאיות ראשונות, ולו בצורה זמנית*. ברם, אם נציג לעצמנו שאלה כוללת — האם הירושה של השליטים הקולוניאליים הביאה לתוצאות חיוביות בתחום הצבאי — נצטרך במקרים לא-מעטים להשיב: „ספק רב“. לגבי רבים מבין עמים אלה — ואפשר דוקא במקרים בהם הירושה הצבאית לא היתה דלה כלל — יתכן כי מצבם בתחום זה היה טוב יותר, אילו אָמנם התחילו „מאלף“.

חימוש

רוב הארצות-המתפתחות הן עדיין עניות, ואין ביכולתן להשקיע השקעות גדולות בחימוש חדיש. על כן חיות הן, תחילה, על „מתנות“ — מקצת מצידון המתישן של המעצמות השליטות-מאומות — ועל „עסקות“ — עם המזרח, או המערב, או עם שני הגושים גם-יחד. ל„עסקות“ אלה גוונים רבים: קבלת נשק במתנה, רכישתו במחיר של „עודפים“, או אפילו עצם הסכמתה של מעצמה זו או אחרת למכור כלים חדישים. אולם הצרה היא, שלרוב אין עסקות כאלו מאוזנות בהרכבן, אפילו מן הסיבה הפשוטה, שרוב הארצות המתפתחות חסרות יכולת כלכלית עצמית; כך שהחימוש נמכר או ניתן להן בלי שתתלוו לו המערכת-הטכנית ההכרחית, ללא מערכות של חלפים, ובלי ידע תפעולי מספיק אצל מקבליהן. יתרה מזו, החימוש העיקרי נמכר או ניתן (היו זמנים שהכרנו כזאת גם אצלנו, בישראל) בלי „מערכת החימוש“: כלומר, בלי כל הסובב את כלי-הלחימה מה עצמו (בינוי, סדנאות, מתקנים ואביזרים לצורכי אימונים — וכל שלד-היסוד של תחזוקת-הצבא).

נקל להבין, ש„מערכת-חימוש“ זו מורכבת לרוב לא-פחות מכלי-הלחימה עצמם, ותכופות אף יקרה מהם. כך נקלעים הצבאות הצעירים בין דרישה מובנת, ואולי אף חיונית לחימוש חדיש — לבין חוסר יכולת לקיים ולתחזק חימוש כזה בצורה מתקבלת-על-הדעת.

מכירת נשק היום היא כלי פוליטי רב-ערך. מעצמות גדולות, בעלות „אזורי-השפעה“ מדיניים או מדיניים-כלכליים, נותנות את הנשק, או מוכרות אותו, במגמה ברורה, שישרת את האינטרסים הפוליטיים שלהן; יש העושות זאת בצורה בולטת יותר, כשהן דורשות תמורה ישירה עבור החימוש — ויש המסתפקות בתמורה עקיפה-יותר. במקרים כאלה, על המושבות-הקולוניאליות-לשעבר להיזהר, שמא תשתעבדנה מחדש

סיוע צרפתי — לימוד פיסיקה בסנגל

יבחין בכך בנקל — החל מצורת ההצדעה, המשך בסגנון היחסים בין הדרגות השונות וגמור במבנה החילות. החדר המשמש את הקצינים כמסעדה וכמועדון (Officers' Mess) דומה בנייד-דלהי, בלגוס או בקמפלה; ותרגילי-הסדר במדגס-קר, בסנגל, או עד לזמן האחרון (ואולי אף כיום) בהודו-סין הצרפתית-לשעבר, זהים.

לעומת מסורת זו, המורגשת בתחומי הארגון והסגנון, היתה הירושה שבשאר השטחים דלה ביותר. המעצמות הקולוניאליות לא הקנו כמעט כל ידע במנהל ובלוגיסטיקה, בחשיבה צבאית, בידע הטכני ובניהול הצבא בדרג-גבוה. על כן, עם קבלת העצמאות נמצאו רבים מן הצבאות הצעירים במצב מביך. מפקדים בני-המקום, ששירתו בצבא הקולוניאלי בדרגות רב-סמל וקציני-זוטרים, מונו לפתע לתפקידים בכירים והיוו את צמרת הצבא. עוד יותר קשה היה המצב בתחום הטכני. הצבא הצעיר מצא עצמו, לפעמים, מטופל בצידוד מורכב בלי שתעמוד לרשותו כל מערכת טכנית (בסיסים, אנשים וציוד) — של טיפול ואחזקה, של בדק והמצאת חלפים, של מתקני תחמושת או מחסנים-מכניים — אשר פיתוחה מצריך שנים רבות. תכופות, לא די בכך, שהשלטונות הצבאיים של המעצמות הקולוניאליות לקחו עמם את מעט המתקנים והציוד של המערכת הטכנית (אם היתה כזו במקום), אלא שבמקרים רבים אף נקטע הקשר אל העורף-הלוגיסטי הטבעי של הצבאות הצעירים; קרי, אל ארץ-המטרופולין, המעצמה הקולוניאלית של אתמול.

גם אותה ירושה שהושארה, לא היתה בה, במקרים רבים, ברכה רבה. הדוגמה שהוצגה עליידי הפיקוד הבריטי, הצרפתי או הבלגי, לא התאימה כלל לתנאי הארצות המתפתחות, משתדלו גייסותיהן להוות חילות-עוז והחלו להתארגן כצבאות עצמאיים לכל דבר. יתרה מזו — לעתים נשארו במושבות-לשעבר משקעים, אשר אינם הולמים כלל את צרכיהם של עמים מתפתחים. באחדות מן המדינות החדשות הגיעו הדברים עד לקיצוניות. אך גם כשאין הדברים מגיעים לקיצוניות, הרי תופעות רבות — כמו הרכבה של שכבת הקצינים, הנוהי גים המקובלים בשכבה זו, יחסי קצינים-חוגרים, שיטות אימון,

* זאת ועוד. הודו, וכמוה ישראל (אז — „הישוב העברי בארץ“), בנו במידת-מה את הפוטנציאל הצבאי שלהן, בשנות מלחמת-העולם השניה, עקב פיתוח מזורז של תעשיות שונות, אשר שירתו אז את מאמץ-המלחמה של בריטניה ובעלות-בריתה.

למעצמה כבירה זו או אחרת. יש ומתוך חישובי-אינטרסים משתדלות המעצמות לספק אותו חימוש, שלפי הערכתן ישרת אותן, בין במאבק הבין-גושי העולמי ובין בגילוייו ה"אזוריים". כתוצאה מכך, במקרים רבים לא מקבלת הארץ-המתפתחת חימוש מאוּן, העשוי לעשותה לעצמאית-באמת. הסיוע העיקרי שניתן לצבא מסוים הוא בשטח לוחמה-זעירה. במקרים אחרים ניתן הציוד בעיקר לחי"ר ולשריון; לרוב בהתאם ל"שיבוץ" שיועד לאותו צבא מסוים בלוח-השחמט של התכנון המתנהל במטותיה ובמשרדיה של המעצמה המספקת. למרות כל זאת עלינו להודות, כי במקרים רבים — אולי ברוב המקרים — גבולות יכולתה הכלכלית של מדינה מתפתחת הם שמגבילים את פיתוחו של צבא מאוּן בהרכבו החילי והעצמאי מבחינה טכנית-כלכלית-לוגיסטית.

במקרים קיצוניים, כשהחימוש הניתן מוזרם בכננה להבטיח את תלותו של הצבא הצעיר במעצמה אדירה, מורגשת לא-פעם, במצבים מסוג זה, הקפדה על זרימה איטית של חלפים, תחמושת ומערכות-עזר — והצבא הצעיר תלוי בספק. יש

כלים ארגוניים וטכניים לתחזוקתו, ולמרות שלא היו ברשותם אפילו כלית-דלוק מינימליים לשריון בשדה.

● אחד הצבאות הקים כוח נכבד למדי — אבל עד היום טרם פיתח ארגון כלשהו להאכלת החיילים בשדה. הסיבה לכך: בימי-שלום אוכל שם כל חייל עם משפחתו (בבקתתו הסמוכה למחנה).

● לצבא אחר יש נשק חי"ר בריטי, שריון סובייטי וכלי-טיס צרפתיים. כתוצאה מכך הפכו מחנותיו למעין "בת-קברות" של טנקים ומטוסים שנרכשו זה עתה. שכן צבא צעיר אינו מסוגל מבחינה טכנית להתגבר על ריבוי סוגיו וצורותיו של הציוד — דבר, הדורש התמחות ענפה, גיוון ציוד ועיתוד משוכלל של חלקים.

הגרוע מכל — לרוב אין הצבאות יודעים מה לדרוש, או מה לקנות; הם חסרים ידע טכני-בסיסי והתמצאות בצרכים. משום כך קורה לא-פעם, שהצבאות הצעירים רוכשים "פילים לב-נים" רבי-רושם, שאינם תכליתיים כלל בשבילם.

תורת ארגון ולחימה

רוב העמים המתפתחים טרם הבהירו לעצמם לאיזו מטרה הם מקימים את צבאם. הם אינם יודעים עדיין להשיב על שאלות כמו: נגד מי יפעל הצבא? האם יילחמו עם בעלי ברית או בגפם? ועוד שאלות כיוצא באלו.

אשר לגודלו של הצבא — לא תמיד השיקולים הענייניים הם המכריעים. על-אף הנטיה להקים צבא גדול (דבר המיועד לא-פעם להפגנת כוח ולרכישת יוקרה, פרט לפתרון בעיות-הבטחון של המדינה) — יש מדינות צעירות, המעדיפות לצמצם את המסגרת הצבאית, למרות שהתנאים הכלליים אינם מצרי-כים זאת.

הסיבה — חשש מתפיסת השלטון על-ידי הצבא. אפשר להביא לדוגמה ארץ מזרח-אפריקנית, הזקוקה לצבא גדול וחזק, כדי לפתור בעיות בטחון אקטואליות בגבולותיה. למרות זאת היא מחזיקה צבא קטן בלבד, שכן נתנסתה נסיון מר בעבר הלא רחוק. מסקנה: במקרים רבים נוטים אמנם העמים האפריק-איים להעלות את קרנם בעולם על-ידי בנין הצבא והרחבתו; אולם לרוב הם עושים זאת בזהירות רבה. גם כשנוקטים בקו ההרחבה — לא תמיד הצרכים המעשיים של העמים הם הקובע-עים את התכנון. בנית חיל-אוויר סילוני או צי-מלחמה הפכה

סיוע קנדי — הכשרת צוערים טאנזאניים בבי"ס לקשר

מעצמות, שנוטות לסבך צבאות צעירים בתכניות רחוקות-טנח, מהן קשה ביותר להיחלץ; למשל: בתכניות-פיתוח משור-תפות בתחום זה או אחר, בהרחבה הדרגתית של זרוע טכנית מסויימת ועוד. אך בהערכות כאלו יש הרבה מן ההשערה. יש להודות, כי לפעמים הצבאות הצעירים עצמם "תורמים" לקשיים. אחדים מהם מתחרים על קבלת חימוש חדיש — למרות שבגלל המגבלות שהוזכרו לעיל, אין להם כל תקווה "לעכלו" כראוי.

תופעות אלו גורמות לכשלונות לא מעטים, הפוקדים כמעט כל צבא צעיר. אין זה מקרה, כי כשלונות אלה רבים בעיקר בשטח הלוגיסטי; ובתנאים שתוארו, קשה לצבא הצעיר להת-גבר עליהם. ודוגמאות לכך נמצא לרוב; והבולטת שבהן היא אולי כשלון צבא-אלג'יריה בהתנגשויותיו עם צבא-מרוקו — כשלון שנבע בעיקר מתקלות לוגיסטיות. ניתוח נסיונם של צבאות צעירים במרוצת השנים האחרונות מבליט מספר תופעות אופייניות:

● קרו מקרים, שצבאות קיבלו שריון, למרות שטרם פיתחו

סיוע גרמני — הכשרת פלטים בבסיס הדרכה של חיל-הנדסה במערב-גרמניה

כדי לצייד גדוד חי"ר ולחמשו, לפי התקן הבריטי-הקולוניאלי, לי, יש צורך ב-500,000 דולר בערך; הקמתה של פלוגת טנקים עולה 2,800,000 דולר, וכיוצא בזה.

מקרה קיצוני של "משבר-אחזקה"

העיר ג'קרטה לבדה — על 2,900,000 תושביה — מכילה כמעט רבע מכלל הרכב-הממוצע אשר לאינדונסיה, ששית ממשאיותיה ושליש מן המכוניות הפרטיות: 41,500 לעומת 88,500 המצויים בכל שאר חלקיה של ארץ-מרחבים זו, ששטחה מתקרב לשני מיליון קמ"ר ואוכלוסיתה מונה כמאה מיליון. אכן, בבירה זו, "סקי-תנועה" תמידיים, המסוגלים, "להתחרות" עם הגרועים שבפקקים בכרכי-המערב. מכוניות "מרצדס" ו"קדילאק" נעות בקצב של חילוץ, כשהן עוקפות מהמורה אחר מהמורה, ובעונת-הגשמים משכשכות בשלוליות מים עמוקות. אין פלא שהן מתמוטטות תוך חודשים מספר, והופכות לגרוטאות מונחות בצדי דרכים מחמת היעדר אחזקה — וחלפים. בדצמבר 1964, מתוך 670 האוטובוסים שבג'קרטה (שכולם יצאו מבית החרושת שלוש שנים קודם לכן) נמצאו 500 במצב בלתי-ראוי לשימוש; אחוז, אשר יש לשער כי אינו מגיע ל"שיעור התמותה" הממוצע של רכב ממוצע באינדונסיה. לעומת זאת, בשאר חלקי הארץ אין כמעט אמצעי-תובלה ודרכים חדישות (פרט לנתבי-התיירים שביאווה ובאי באלי). המצב חמור עד כדי-כך, שאין עוד אפשרות לקיים בארץ מחזור-אספקה או לנהל כלכלה המושתתת על מסחר-חליפין.

מאז הולאמה התובלה הימית, ב-1958, הוחמר המצב בשטח זה הרבה יותר: מספרן של האניות גדל אִמנם פי שלושה, אך הן מעלות חלודה בנמלים, בעוד אנשי-צוותיהן מכתמים רגליהם בחוצות הערים, כשהם ממתינים לתיקונים אשר אפשר שלא יבוצעו לעולם. התעבורה בין האיים דומה שחזרה עתה לקצב האיטי — אך עם זאת הציורי — של ימי-הביניים: קצבן של סירות-המפרש בנוסח ילידי-המקום.

★

שורות אלו — מסקירתו של סופר מדיני ידוע, פרופ' ה ליווי השביצרי, שראתה אור בשלהי דצמבר 1965 — מספרות אִמנם על מצב-הדברים ב"לוגיסטיקה" האזרחית באחת הגדולות והיומרניות מבין המדינות החדשות (באינדונסיה); אך היא מדגימה בצורה נוקבת את בעיית-היסוד המשותפת לתחום הצבאי והאזרחי גם-יחד בארצות שמשאביהן הטכניים אינם תואמים עדיין את מכלול ציודן החדיש.

ברוב המדינות המתפתחות לדבר שאי-אפשר בלעדיו. גם התחרות עם מדינות שכנות מדרבנת להקמת כוח צבאי גדול ורב-רושם. וכי תסכים ניגריה, הגדולה מגאנה פי שלושה בשטחה ופי שבעה באוכלוסיתה, שיהיה לה צבא קטן מצבאה של זו? ולפעמים יש גם יסוד לגמרי מעשי להביא בחשבון יהסי-כוחות כאלה; ופחות מחשש מלחמות מאשר מחשש הפסד בהיאבקות מדינית-פסיכולוגית, ומחשש מפני חתירה הדרדית או תחרות ביוקרה. מובן, שתחרות כזו מקבלת משמעות מיוחדת, כאשר מדינה קטנה-יחסית, הרואה את עצמה כבעלת יעוד באיזור, סבורה כי השקפותיה מתקדמות מאלו של המדינות הסובבות אותה, ולכן מחמשת את צבאה באופן אינטנסיבי. אי-בהירות לגבי יעודיו של הצבא שוררת גם בגלל השינויים בבריתות, החלים מדי-פעם. נפוצה למדי "השקפת-העולם" המחייבת יצירת בריתות מזוינות בין עמים מתפתחים. לא אחת אנו עדים לשאיפה ליצור בריתות צבאיות אזוריות (דרך אגב: גם מצרים מנסה להשתמש באיצטלה של ברית אזורית — ובית-רדיוק — ברית גזעית "ערבית" — לטיפוח שליטה-אימפריאלית מסוג חדש).

כך אנו עדים לשורה ארוכה של צרכים שונים ומשונים — כאשר, לפעמים, לא השיקול הענייני והקר הוא היחיד הקובע — או הנמקות להגברת כוחה הצבאי של אחת המדינות הצעירות (הרשימה אינה ממצה כמובן את כל הגורמים):

● סיוע לתושביה של ארץ אחרת, הנתונה עדיין לשלטון קולוניאלי;

● התגוננות בפני חתירתו (או חדירתו) של שכן שאפתן;

● נימוקי שמירת יוקרה באיזור;

● רצון לתפוס מקום נכבד בברית-אזורית;

● התגוננות בפני השגת-גבול ממשית של שכנים;

● שמירה על המשטר הקיים מפני חתירה פנימית או שאי-פתי-פרישה באחד מאזורי-הגבול;

● אפשרות לסייע לאחת המעצמות.

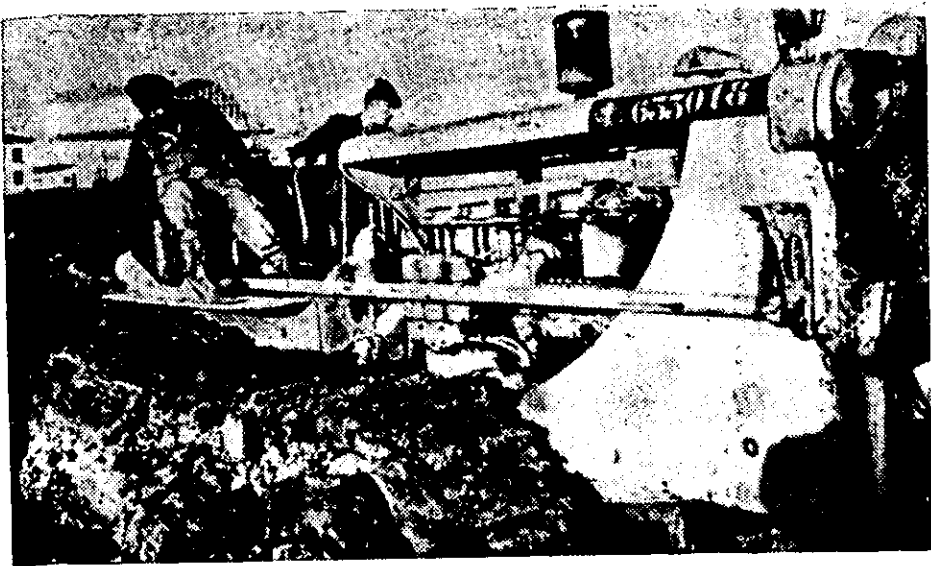
כאשר במדינה אחת קיימות כמה ממגמות שונות אלו — כאשר, לפעמים, לא השיקול הענייני והקר הוא היחיד הקובע — יקשה על מדינה צעירה לעצב את צבאה ולארגנו בצורה נבונה. בדרך-כלל נאחזים אז בפשרות; והתוצאה — בנין צבא, שקשה לפעמים להגדיר מהו בעצם יעודו.

בנית המערכת-הלוגיסטית

קשיים בבנית המערכת-הלוגיסטית, הנובעים במידה רבה מעצם אופיו ומהותו של החימוש החדש, קיימים אפילו במפותחים שבין צבאות הארצות-המתפתחות. רכישת טנק בינוני (ואין הבדל אם רכשת אלפי טנקים, או עשרה בלבד) — כבר מחייבת לדאוג ל-15 אלף פריטים שונים של חלקי-חילוף. לשם כך יש צורך במערכת-עיתוד מודרנית, כדי שיהיה במלאי הפריט הדרוש. כמורכב יש צורך בבעלי-מקצוע מכל הסוגים, לפחות לתיקונים בדרגים נמוכים ובינוניים. כלומר, עליך לדאוג, שיעמוד לרשותך מכלול הידע הטכני הקשור בטנק, אחרת לא תוכל להפעיל טנקים אלה בשעת הצורך (אלא-אם כן תעשה כפי שהציע מישו: "על כל שני טנקים בשדה, תחזיק עוד שניים במחסנים..."). גם הכסף הוא תנאי הכרחי לכושר-לוגיסטי עצמאי, כי ללוגיסטיקה של צבא מודרני יש תיאבון בלתי-מוגבל לכסף. מודרניזציה פירושה הון תועפות.

אכן, כאמור, ההשקעה הבסיסית לרכישת הציוד היא רק תחילתן של הוצאות ללא-קץ, לצורכי אימונים, אחזקה, בלאי של ציוד, תחמושת, תספוקת וכו'. והרי הוצאות אלו הן רק חלק מכלל צרכיו של העם הצעיר. ממילא מתנגשת הוצאה עצומה זו גם בצרכי-המשק של העמים המתפתחים. עמים אלה נאבקים נואשות לגיוס כספים וידע טכני, כדי שיוכלו לסתום במהירות האפשרית את הפער העצום, הקיים בינם לבין העמים המפותחים. ההוצאות הגדולות להקמת צבא מעכבות את ההתפתחות הכלכלית, שהיא חיונית ביותר לפיתוחן של ארצות אלה מכל הבחינות ובכל התחומים.

ברם, בניתה של המערכת-הלוגיסטית אינה מותנית בידע-טכני ובכסף בלבד. יש צורך גם להתאים מערכת זו לתנאיה של המדינה; ולכך דרושים מחשבה מקורית וקביעה עצמאית של דרכי-הפעולה וצורת הארגון. לכאורה — הדבר בגדר האפשר. הנהגתו של צבא-ההגנה-לישראל השכיחה לקבוע קווי-יסוד מקוריים ותכליתיים להתפתחותו של הצבא בתקופות שונות ובמצבים המשתנים ואף לעצב שיטות לא-שגרתיות

סיוע צרפתי — הכשרה בעבודות עפר

יכולים, בדרך-כלל, להעניק חימוש-במתנה — אך הם יכולים לתרום בתחומי אימון וארגון ולספק ידע ונסיון, המבוססים על לבטייה-התפתחות הראשונית שלהם-עצמם.

מה ביחס לצבאות של העמים המתקדמים-יותר שבין „המת-פתחים“? אין מנוס מן המסקנה, שאי-אפשר לבנות צבא חדיש בלי ארגון-לוגיסטי חדיש. על-כן אי-אפשר לרכוש חימוש בן-זמננו ולהעתיק שיטות לתפעולו של נשק חדיש, מבלי לעכל ולסגל גם את הישגי הארגון של העמים והצבאות המפותחים. פירושו של דבר: יש צורך במודרניזציה של הארגון הלוגיסטי ובשימוש נרחב בכלי-בקה-ושליטה חדישים, כנהוג בצבאות הגדולים, על-אף ההבדל במימדים ובתנאים. ולאחרונה — אף אחד מבין צבאות הארצות-המתפתחות אינו יכול להשקיע אפילו אחוז קטן מהמושקע על-ידי המעצמות בפיתוח כלי-הלחימה. חיוני על-כן ליצור מערכת-לוגיסטית בעלת יכולת טכנית גבוהה, שמטרתה היחידה תהיה לעכל ולהתאים אותו ידע ואותו ארגון, אשר אפשר לקבלם מהמעצמות לתנאי כל מדינה ומדינה. את הפיתוח העצמי יש לנצל רק באותם תחומים, שבהם אָמנם אין אפשרות לקבל עזרה מבחוץ. כלומר, הסיסמה היא: ריכוז של מאמץ הפיתוח לאפיקים הכדאיים והתכליתיים ביותר.

מה משתמע מכך? מוטב לרכוש ציוד שכבר נבדק ונוסה על-ידי עמים אחרים — ועם זאת, ציוד המתאים לתנאי אותה הארץ. את הציוד יש לרכוש יחד עם כל הידע וסיוע-ההמשך (Back-up) הלוגיסטי שבידי הארץ המייצרת. רק במקרה שציוד מסוים, שהוא חיוני ביותר לאותו צבא, אינו ניתן לרכישה כלל — יש לגשת לפיתוח עצמי. אך במקביל, יש להפנות את הידע הטכני העצמי לבחינת הציוד הזר הנרכש ול-בחירה מושכלת בין אלטרנטיבות-הרכש השונות. התרכזות בשני נושאים אלה — פיתוח הכרחי וחיוני (והוא בלבד!) ובחינה נאותה שתתלווה לכל החלטות-רכש — היא לבדה מסוגלת להבטיח את איכותו וכד-איותו המשקית של הציוד החדיש בצבאה של מדינה מתפתחת.

לשכלולו ולביסוסו הלוגיסטי. האנשים שטיפחו ועיצבו את צה"ל הם אנשי תנועת שיחרור ומרי לאומית לשעבר, שהשתייכו בעיקר למסגרתו הארגונית של כוח ה„הגנה“. ראשי-הפיקוד של רבות מן המדינות החדשות עלו בצורה דומה — הם אנשי התקוממות ומרי של אתמול. מקוריות מחשבתם צריכה היתה לכאורה להתבטא בדרכי הבניה של צבאותיהם בכלל, ובתחום החיוני במיוחד לארצות לא-עשירות — התחום הלוגיסטי — בפרט. ברם, אנו עדים לתופעה של שמרנות מובהקת דוקא בתחום זה — וממילא מפגר הארגון הלוגיסטי אחרי ארגון מערכת-הלחימה. במזרח-התיכון ובאסיה פוגשים אנו בעמים, שפיתחו מערכת-לחימה חדישה וראויה לשמה — ובו בזמן מחזיקים הם בארגון לוגיסטי מיושן, שהעמים המפותחים זנחהו זה-מכבר. מספר סיבות וגורמים לתופעה זו: אי-הכרה בכך, שהארגון הלוגיסטי חייב להתקדם במקביל לארגון מערכת-הלחימה, שכן רבה השפעת-הגומלין שביניהם; הנטייה הטבעית לשמרנות; ואולי גם הפחד בפני המאמץ הכרוך בשינוי.

הלקחים

נראה על-כן, שלצורך שיפור המצב יהיה על המדינות החד-שות, במקרים רבים, להציב לעצמן מטרות חדשות, הן לגבי צבאות שעודם בתחילת דרכם (כמו רוב צבאות אפריקה), והן לגבי אלה שעברו כבר כברת-דרך.

לגבי הראשונים — המסקנות חמורות, והן מחייבות מאמץ אדיר מצד צבאות ומדינות אלו. ראשית כל, נחוצה הבהרה יסודית של יעודי-הצבא, ובהתאם לכך — קביעת גודל הצבא ומבנהו.

נראה, שהצבאות הצעירים והחדשים צריכים לבנות את עצמם נדבכים-נדבכים; ומעבר לנדבך נוסף חייב להיות מותנה ביכולת הטכנית והכספית של אותו צבא. לדוגמה: מעבר לשריון, למשל, ייתכן רק לאחר שהצבא „עיכל“ וסיגל לעצמו כראוי את בניתו של החי"ר. רק בגמר „עיכולו“ של שלב-חימוש מסוים על כל הכרוך בו (ארגון, תפעול, ומערך לוגיסטי), אפשר לעבור ל„נדבך“ מתקדם.

עם כל הקשיים שבדבר, חייב צבא „מתחיל“ להגיע בהקדם ל„תיקנון“ (סטנדרטיזציה בלע"ז), שאינו צריך להביא לידי ויתור על עצם חידוש פני-הצבא (המודרניזציה). יש לפתח דוקטרינה לוגיסטית מותאמת לתנאיו של אותו צבא — תוך תכנון מראש להקמת „הנדבך“ הבא. קליטתו של ציוד חדיש מחייבת הכנות מרובות וזמן רב, ולכן חייבת המערכת-הלוגיסטית להתכונן בעוד-מועד להתפתחות הצפויה. — לפחות למשך שלוש השנים הקרובות.

תועלת מפסימלית ניתן להפיק מנסיונות של צבאות קטנים בעלי רמה גבוהה — צבאות של מדינות, אשר טרם שכחו את חבלי-הלידה של צבאן. מדינה מתפתחת יכולה להיעזר בצבאות קטנים כאלה, אשר סיועם אינו כרוך בהשתעבדות מדינית. הדרך להיעזרות כזו פתוחה בפני מדינה מתפתחת, שהשכלילה להימנע מקבלת תנאים כובלים מצד המעצמה המספקת לה את נשקה העיקרי — כגון תנאי, כי גם הסיוע ההדרכתי יבוא ממעצמה זו דוקא; שכן צבאות קטנים בעלי רמה גבוהה אינם